

Szentháromság ünnepe

► Jn 3,1–11(12–15)

A titok felé

Az ünnep jellege

Szentháromság ünnepe a pünkösd utáni vasárnapon érkezik meg. A 10. századtól ünnepli az egyház ezt az ünnepet, XXII. János pápa rendelte el a római egyházban hivatalosan is a megtartását. Ezen az ünnepen a Szentháromság Istent dicséri az egyház: a teremtő Atya, a megváltó Fiú és a megszentelő Szentlélek teljességét, egységét. Szentháromság ünnepe lezárása egy hosszú szakasznak: az egyházi év első felének, amelyben Jézus életének eseményein keresztül figyelünk az ige tanítására; ugyanakkor kezdete is egy újabb szakasznak, amikor az egyházi elhívásról, szolgálatról gondolkodunk. Ebben elválasztó jellege is van, lezárás és új kezdet is egyben. A Szentháromság Isten nagyságát és szentségét hangsúlyozza ez az ünnep. Ugyanakkor nagyon is titokzatos, misztikus, mert számunkra a mi tér- és időfogalmunkon kívül esik, nehezen érthető és még kevésbé magyarázható. Hittel kell megragadni, elfogadni a létezését, és úgy elmélkedni rajta, hogy közben az Atya, a Fiú és a Szentlélek dicséretével tapasztalhatunk meg valamit ebből a titokzatosból, csodálatosból.

A textus

A textus Jézus és Nikodémus jól ismert párbeszédét követi. Dialógusként indul, majd monológ lesz belőle. Néhány szövegvariánsban, amikor Jézust Nikodémus az újbóli születésről kérdezi, megjelenik a „felülről” szó, ami az Istentől való születésre is utalhat (4. vers). Az 5. versben az Isten országába való bemenetel helyett annak meglátása is egy lehetőség (BOLYKI 2001, 111. o.).

Mindezek érdekesekek lehetnek az ige üzenetének átadása szempontjából is.

Jézus korábban már találkozott a nép vezetőivel, most a vezetők közül egy látogat el hozzá. Bultmann szerint ebben a találkozásban elhangzó párbeszéd „kijelentésbeszéd” (BOLYKI 2001, 112. o.), amely Jézus összegyűjtött tanításaiból származik, és amelyet János tudatosan szerkesztett ide, majd egészített ki saját mondanivalójával a 11. versből. Később már dialógusbeszédként emlegették, majd „szimbolikus elbeszélésként” utaltak rá, melynek alapvető elemei a következők: egy alapvető képből (itt a víz vagy másol a kenyér) kiindulva következik annak magyarázata, amit a hallgató nem ért meg vagy félreért. A helyes megértésért folyó párbeszéd után az üzenet elfogadása vagy elutasítása áll, majd ennek kinyilatkoztatása. Mindezek által ez a szimbólum vagy kép az emberi életet gyökeresen képes lehet átalakítani, megváltoztatni.

Nikodémus a nép vezetői közül való, ismeri tehát a tanításokat és a szent iratokat. Jézus ezt feltételezi is, és ebből indul ki beszélgetésük során (10. vers). Nikodémus éjjel érkezett Jézushoz, azonban ennek oka nem az lehetett, hogy félt vagy szégyenkezett, hanem az, hogy abban a korban az esti órák alkalmasabbak voltak komoly beszélgetésekre. Ugyanakkor átvitt értelemben az éjjeli megérkezés utalhat spirituális sötétségre is, amelyből Jézus, a világ világossága tudja őt kivezetni.

Nem kérdéssel, hanem kijelentéssel érkezik Jézushoz, mely szerint ő már tudatában van annak, hogy Jézussal van az Atya, mert a jelekből csak erre tud következtetni. Isten nemcsak elküldte Jézust, hanem vele is van. Azonban Jézus itt nem a jelekről beszél vele, hanem rögtön a tárgyra tér: az Isten országáról szól, és az oda való be-

jutásról, az újjászületésről. Nikodémus félreérti, nem érti, nem tud elvonatkoztatni az anyagi létől, és nem képes spirituálisan értelmezni, hogy mit is jelent „felülről” születni.

Jézus igyekszik olyan példát hozni, amelynek a képei ismerősek lehetnek Nikodémus számára, aki Izrael tanítója, mégsem érti a lényegét. A víz és a Lélek képe az Ószövetségben is sok helyen fordul elő. A Lélek mint teremtő erő jelenik meg, aki képes mély változást előidézni. Nikodémus mégsem érti meg a víz és a Lélek általi keresztség, a testi és lelki születés közötti különbséget. A Lélek láthatatlan erő, amely spirituális és egzisztenciális megújulást hoz. Pál apostol később erről úgy beszél, hogy magunkra öltjük Krisztust a keresztségben. Keresztelő János is erről beszél, amikor azt mondja, hogy utána jön majd az, aki vízzel és Szentlélekkel keresztel. A Lélek a teremtő, újjáteremtő erő.

A 11. verstől a szöveg átvált többes számba, itt már János magyarázatát, értelmezését olvashatjuk, ez az evangélista párbeszédhez fűzött többlete (GÁL 1987, 72. o.).

Az igehirdetés felé

Zoom in – fentről lefelé

Az egyik megközelítési lehetőségnek ezt érzem. Magából a titokból, a misztériumból kiindulva közeledni az emberi életünk felé. Összekapcsolni a lehetőséget és az elképzelhetlent. Szentháromság ünnepe titokzatos, rajtunk kívül áll, nem fér bele az emberi, szűk dimenzióba. Örökké létező Atya, Fiú és Lélek, akik mégis itt vannak közöttünk, velünk, bennünk. Ez a hit egyik alapja, hogy elfogadom mindezek létezését az én személyes életemben. Ehhez nem elég a tudás, a teológiai ismeret, ehhez több kell. Nikodémus is olvasott, tanult, komoly írástudó volt, a nép vezetője. Ismerte a próféciákat, és alapvetően hitte is, hogy eljön a Messiás, és abba is bele tudott kapaszkodni, hogy Jézus az Istentől jött. Mégsem tudott át-

lépni az emberi határokon és megnyílni a titok előtt. Nem tudott „csak” elfogadni magyarázat és emberi tényezők bevonása nélkül. Nikodémus magát zárta ki itt Isten országából. Később, tudjuk, kiállt Jézus mellett, és hitéről más módokon is tanúságot tett, de ebben a párbeszédben megáll az emberi tudománya.

Számunkra is ismert ez a határ, átlépése nem egyszerű. A „csak hidd el” felszólítás az emberi ész magyarázatain túlmutat, azt gondolom, döntés, elfogadás kérdése. Amikor valaki eljut arra a pontra, hogy már nem akarja tudatosan magyarázni, értelmezni, amit az Isten akar neki tanítani, hanem megnyitja a szívét, és elfogadja. Ahogy a Szentháromság titkától haladunk saját életünk felé, végig tudjuk gondolni, hogyan jelentkezik mindez a mi életünkben. A Teremtő Atya szeretete, kegyelme, a Fiú Jézus velünk vállalt közössége, a bennünk működő Szentlélek ereje és tüze mit ad a mi életünkhöz, mennyire vesszük komolyan? Mindenáron magyarázni, ésszel levezetni akarjuk ezek jelenlétét, vagy engedjük „csak” lenni, hatni és munkálkodni?

Zoom out – a földről az égbe

A másik megközelítési lehetőség, amikor innen, magunkból indulunk ki. Van is egy mondásunk: mindenki magából indul ki. Nehéz kilépni önmagunkból és más szemüvegen át szemlélni a világot, másokat, az életet. Saját igazunkat, meggyőződésünket nehéz feladni. Jézus pedig pont erre hív, hiszen épp a számunkra elképzelhetetlen, érthetetlen és megmagyarázhatatlan isteni szeretetről tanít. Nikodémus is abból indul ki, amit eddig tanult, tudott, ismert. Jézus azonban valami teljesen újat hoz, más megközelítést, ami azt kívánja, hogy Nikodémus hagyja maga mögött mindazt, amit eddig tanult, tudott, és valami újat próbáljon meg. Egy olyan kiindulási pontot, amelyet maga nem ért, de el kell fogadnia, hiszen az a személy ajánlja fel, aki Istentől jött, mert olyan jeleket tett. Jézus igyekszik olyan módon tanítani Nikodémust, amit megérthet, a Szentlélekről beszél, annak lát-

ható jeleiről, mégis titokzatos voltáról, de még ez is kevés. Vajon nekünk mennyi magyarázat, csoda, jel kell ahhoz, hogy megnyissuk szívünket az Isten országa előtt? Az Isten országa, amely felülről, vagyis a Szentháromság Istentől érkezik közénk és belénk, egzisztenciális, spirituális változást hoz. Nikodémus végül megértette ezt, amikor kockázatot vállalva is igyekezett Jézus temetését rendezni és a nagytanács előtt is védeni őt. Ahhoz, hogy mindezt az ember észrevegye és befogadja, ahhoz kell az újjászületés, amiről Jézus is beszél. Felülről születni, az Isten országát megpillantani és annak a szikráját beengedni az életünkbe. Ez egy egyszeri és ugyanakkor mindennapi esemény is. Ahogy a mindennapok részévé válik az Isten országa, úgy kerül az ember egyre közelebb magához a titokhoz is, amit majd egyszer, a végén, Isten országában meg is lát, és meg is ért.

Mi, emberek általában magyarázatot keresünk mindenre. Ok-okozati összefüggésekben gondolkodunk. Magunkból indulunk ki. Ugyanakkor a szívünk mélyén vágyunk a transzcendens után, hogy valami betöltse azt az Isten alakú űrt. Amikor ezzel találkozunk, mégis sokszor hátrálunk meg, mert a „csak” elhinni, „csak” elfogadni, „csak” beengedni kevésnek tűnik. Luther nagyon sokáig küzdött azzal, hogy meg akart felelni, a legjobb ember, a legjobb hívő, a legjobb szerzetes akart lenni, hogy kiérdemelje a kegyelmet, és megmeneküljön Isten haragjától. Egészen addig, amíg megértette, hogy „*kegyelemből van üdvösségetek, hit által*” (Ef 2,8–9). Ez a szél, amely fúj, ahogy akar, amerre akar, és megváltoztatja, átrendezi az életünket.

Érdemes a Szentháromságról gondolkodva át-böngészni Athanasziosz hitvallását. Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nem teremtett, örökkévaló, mindenható Isten és Úr. Érdemes erre a Háromságra emelni tekintetünket, hittel és ámulattal, hogy ez a három itt, a földön is velünk, értünk, bennünk van. Nem kell ennél több. Nagy dolgokat várunk, csodákat és jeleket, és sokszor nem vesszük észre azt, amit az Isten már megmutatott, kinyilatkoz-

tatott. Az elmúlt időszakban nagyon intenzíven élhettük át ezeket Jézus életének eseményeiben. Nagycsütörtökön az úrvacsorai közösség csodálatos, összetartó ereje, nagypénteken a Krisztusban kapott kegyelem, húsvétkor a feltámadás öröme és az örök élet ígérete lett a miénk. Jézus mennybemenetele és a Szentlélek eljövele már a földi küldetésünkre, feladatainkra vezeti figyelmünket. Milyen csodálatos események, amelyek értünk történtek! Nikodémus ezeket nem látta, de mi már igen. Mi már tudjuk, ünnepeljük. De vajon tisztában vagyunk-e azzal, mit is jelent mindez a mi személyes életünkben? A mi cselekedeteinkben, gondolatainkban, szándékainkban? Engedjük-e ezt a szelet arra fújni, amerre akar?

Szentháromság ünnepe a titok. A titok, amely a miénk.

Illusztráció

TÖRTÉNET

A fiatalember tépelődött. Nem hagyta nyugodni a kérdés, mi mindent kellene komolyan vennie az életben. „Mert ha erre a kérdésre választ találok – mondogatta magában –, akkor nem fogok felszínesen élni, hanem eljutok majd az élet igazi mélységeihez...”

Először az embereket figyelve próbált meg válaszra találni, aztán megkérdezte azokat, akiknek eddig sokat adott a véleményére. De nem talált megnyugtató válaszra. Elindult, hogy felkeresse az öreg remetét az erdő mélyén.

– Bölcs Mester, mit kell tennem, hogy eljussak az élet igazi mélységeihez? – kérdezte reménykedve, amikor rátalált.

– Mit csináltál idefelé jövet?

– Semmi különösét. Siettem, minél hamarabb ide akartam érni. Később megszomjaztam, de nem tartóztathattak fel a gyaloglás gyötrelmei.

– Mit csináltál még?

– Amit mindig tenni szoktam. Megpróbál-

tam komoly kérdésekkel foglalkozni. Például azon meditáltam, hogy milyen erényt jelenthet a test igényeinek legyőzése...

– Mit csináltál még?

– Nagyon szégyellem bevallani, de amikor már nagyon fáj a lábam, egy rövid időre leültem az út szélén... és észre sem vettem, de most, hogy kérded, eszembe jutott, egy kavicsot forgattam a tenyeremben. Elkalandoztak a gondolataim, eszembe jutott a gyerekkorom, amikor apámmal ültünk így egyszer egy tisztáson, és beszélgettünk...

– És melyek voltak az út legszebb percei?

– De Mester, ez mellékes, égető kérdéssel jöttem hozzád, arra szeretnék választ kapni...

– És melyek voltak az út legszebb percei? – kérdezte újra az öreg bölcs.

– Tulajdonképpen – mondta kissé elpirulva a fiatalember – azok, amikor az út szélén ülve a kavicsal játszadoztam...

– Te játéknak nevezed azt, amikor nem töröd

a fejed valamin, hanem átengeded magad a bened rejtőző gondolatoknak... Az élet mélységeihez akkor jutsz el, amikor felülemelkedsz az önmagadra kiszabott kényszereiden.

HÉZSER Gábor: *Kötőjeles történetek* (2006, 75. o.)

HITVALLÁS

Hasznos újraolvasni Athanasziosz hitvallását.

Felhasznált irodalom

BOLYKI János 2001. „*Igaz tanúvallomás*”. *Kommentár János evangéliumához*. Osiris Kiadó, Budapest.

GÁL Ferenc 1987. *János evangéliuma*. Szent István Társulat, Budapest.

HÉZSER Gábor 2006. *Kötőjeles történetek*. Kálvin Kiadó, Budapest.

KARNER Károly 1950. *A testté lett Ige. János evangéliuma*. Magyar Luther-Társaság, Budapest.

■ DEÁK ÁGOTA